

GÖLPAZARI'NIN KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONEL ÖZELLİKLERİ

The Foundation, Development and Functional Features of Gölpazarı

Araş.Gör. Zafer BAŞKAYA*

Özet

Gölpazarı, Bilecik iline bağlı bir ilçe yönetim merkezi olup, Marmara ile Karadeniz bölgeleri sınırına yakın bir alanda, Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alır. Gölpazarı Ovası kuzeyinde kurulan yerleşme; Bilecik il merkezine 43, Eskişehir'e 121, Bursa'ya 130, Sakarya'ya (Adapazarı)120, İzmit'e 155, İstanbul'a 250 km mesafededir.

15. ve 16. yüzyıllardan itibaren çeşitli zamanlarda Hüdavendigâr Livası'na bağlı kaza ve nahiye merkezi olan Gölpazarı, 1926 yılında Bilecik iline bağlı bir ilçe merkezi olmuştur. 15. yüzyıldan beri yönetim merkezi özelliğini koruyan yerleşme, ilçe merkezi olduktan sonra bu özelliğini daha da güçlendirmiştir. Gölpazarı'nda faal nüfusun %61,5'i hizmetler, %20,5'i tarım, %18'i de sanayi sektöründe çalışmaktadır. Yerleşmede faal nüfusun sektörel dağılımına göre tarım dışı sektörler hâkimdir. Ancak 10.000 ve 20.000 nüfus kriterleri, fizyonomik görünüm ve şehirselleşme hayat tarzı dikkate alındığında, yoğun tarımsal faaliyetler yanında bazı şehirselleşme fonksiyonlarının gelişme gösterdiği ve hizmet fonksiyonunun ön planda olduğu tarım-hizmet kasabası yerleşmelerine bir örnek oluşturur. Kasabada kurulan yüksekokul ve askerî birim, yerleşmenin tarım-hizmet kasabası özelliğini desteklemektedir.

Son yıllarda hizmetler ve sanayi sektöründe yatırımların yetersiz olması, ilçe merkezi ve kırsal kesimden göçler yoluyla hızlı bir şekilde nüfus azalmasına neden olmuştur. Bu durum ise ilçe merkezinin şehirselleşme fonksiyonlarının gelişmesini engellemiş, yerleşme Bilecik ve Eskişehir başta olmak üzere İstanbul, İzmit, Bursa ve Adapazarı gibi çevresindeki şehirlerin etki sahasında kalmıştır.

Yerleşme ve çevresinden dışarıya göçlerin azalmasına katkı sağlamak, tarımsal ürün potansiyelini değerlendirmek ve mevcut üretimi artırmak amacıyla kasabada tarıma dayalı sanayi kuruluşlarının sayısının artırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada Gölpazarı'nın kuruluşu ve tarihî, nüfusun tarihsel gelişimi ve özellikleri, yatay ve dikey gelişimi ve fonksiyonel özellikleri coğrafi bakış açısıyla ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Fonksiyon, Şehir, Kasaba, Nüfus, Gölpazarı

* Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.

Abstract

Gölpazarı, is a centre of a county administration is situated in a province, Bilecik and on the border of both the Marmara and Black Sea Region, in the West Black Sea District. The emplacement established in the north of the plain of Gölpazarı is 43 km far away from the centre of Bilecik, 130 km from Bursa, 120 km from Sakarya (Adapazarı), 155 km from İzmit and 250 km from İstanbul.

Gölpazarı, which was a centre of town or subdistrict under Hüdavendigâr Liva at different periods in the 15th and 16th centuries, became a town centre tied to Bilecik in 1926. The emplacement, which has saved its feature of being a centre of an administration since the 15th century, strengthens that feature after becoming a town centre. In emplacement 61,5% of the active population works in the service industry, 20,5% works in the agricultural sector, 18% works in the industrial sector. Although the distribution of active population to other sectors is higher than agricultural sector in Gölpazarı when the criteria of 10.000 and 20.000 populations, the physiognomical appearance and the style of urban life are taken in to consideration; Gölpazarı is a model emplacement of an agriculture-service sectors town. The academy and military units founded in the town sustain the agriculture-service feature of the town.

Of late years, the lack of investments on service and industry sectors caused a decrease in the population of the centre of the town and country through immigrations. This prevented the development of the urban functions of the centre of the town and the emplacement was influenced by the cities around primarily Bilecik and Eskişehir, besides İstanbul, İzmit, Bursa and Adapazarı.

The number of industry establishments based on agriculture in this town should be increased in order to contribute to settlement, to decrease immigration around, to make profitable use of potential agricultural products, and to increase the present production.

In this study, establishment and history of Gölpazarı, historical progress of population and specialties, horizontal and vertical have been evaluated and dealt with geographical point of view.

Key words: *Function, City, Town, Population, Gölpazarı*

1. Giriş

Türkiye 1950'lerden sonra hızlı bir şehirleşme sürecine girmiştir. Bazı coğrafi bölge ve yörelerde şehirleşme, hızlı bir biçimde devam ederken, bazılarında çok düşük gerçekleşmektedir. Coğrafi bölgelerin farklılığı, her yörede özel çalışmaları zorunlu duruma getirmiştir.

Yerleşmelerin gelişimine zemin hazırlayan coğrafi çevre faktörlerinin analiz edilmesi ve çözüm önerileri sunulması, belirli sorunların giderilmesi açısından planlama kararlarının uygulanabilirliğini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada Bilecik iline bağlı bir ilçe yönetim merkezi olan Gölpazarı'nın konumu, kuruluş yeri ve çevresinin fiziki özellikleri belirtilmiş, kuruluşu ve tarihî, nüfusun gelişim ve değişimi, yatay ve dikey gelişimi üzerinde durulmuştur. Fonksiyonel özelliklere bağlı olarak yerleşmede meydana gelen değişimler açıklanmış, bazı sonuçlara varılarak çözüm önerileri sunulmuştur. Yapılan çalışmanın anlamlı ve anlaşılır olabilmesi için metin kısmı çeşitli harita, grafik, çizelge ve fotoğraflarla desteklenmiştir.

2. Gölpazarı ve Yakın Çevresinin Lokasyonu ve Fiziksel Özellikleri

Araştırmamıza konu olan Gölpazarı, ülkemizin Marmara ile Karadeniz bölgelerinin sınırına yakın bir alanda, Batı Karadeniz Bölümü'nde bulunmaktadır. Marmara Bölgesi içerisinde yer alan il merkezine 43 km uzaklıkta olup, ülkemizin kuzeybatısındadır.

Şekil 1. Gölpazarı'nın lokasyon haritası

İlçe merkezinin de içerisinde bulunduğu Gölpazarı ilçesi; kuzeyden Sakarya ilinin Geyve ve Taraklı, doğudan Bilecik ilinin Yenipazar, güneyden İnhisar ve Söğüt, batıdan ise Bilecik Merkez ilçesi ve Osmaneli ilçeleriyle çevrilidir.

Bilecik-Sakarya D-650 nolu devlet karayolunun 28 km doğusunda bulunan yerleşmenin, il merkeziyle bağlantısı bu karayoluyla sağlanmaktadır. Vezirhan-Taraklı arasında Bilecik ilini Bolu ve Ankara illerine bağlayan D-160 nolu devlet karayolu üzerinde ve Adapazarı-Eskişehir demiryolunun 28 km doğusunda bulunması da önemini artırmaktadır.

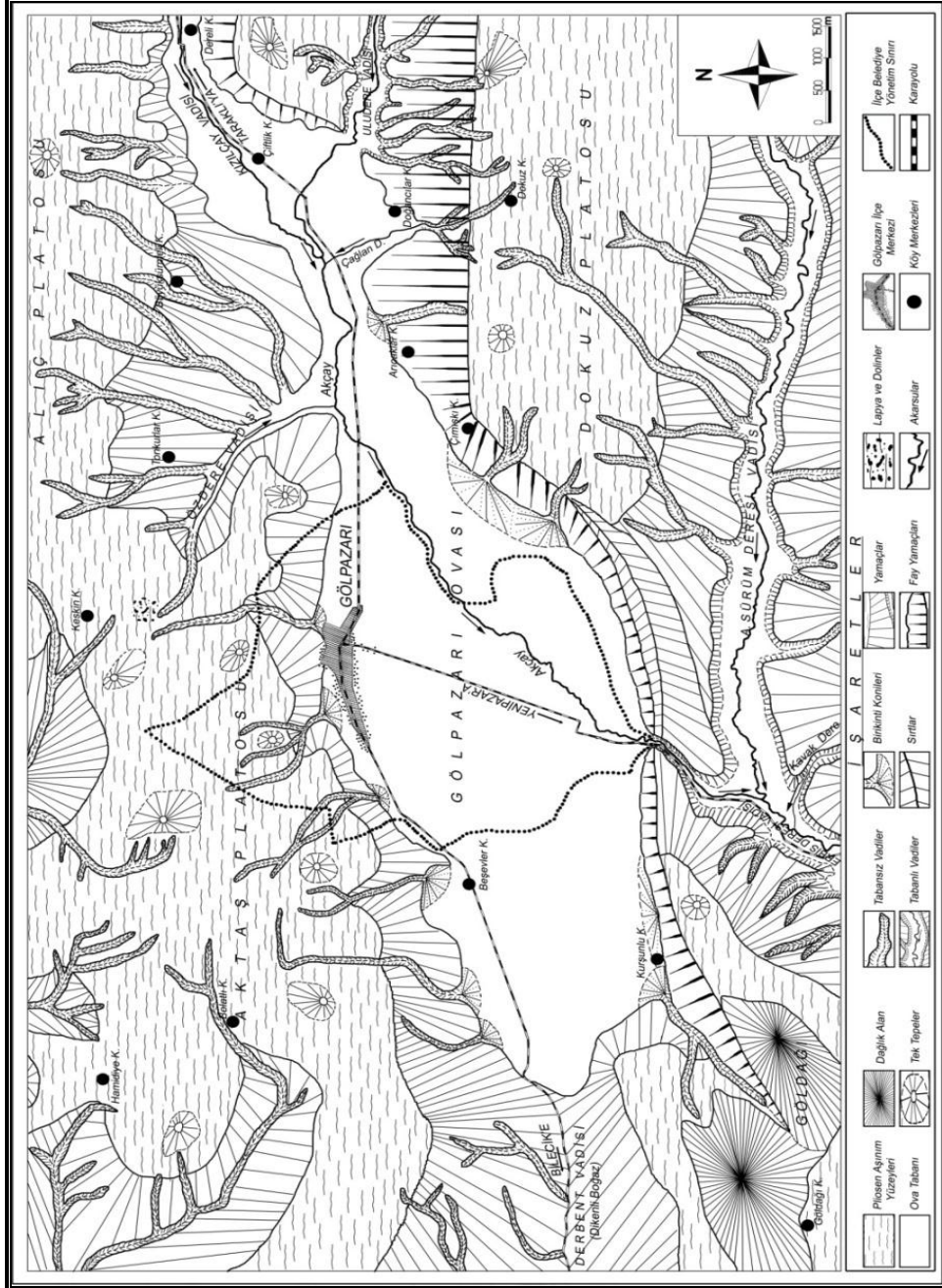
Fotoğraf 1. Gölpazarı kasabasından bir görünüm.

Gölpazarı ilçe merkezi çevresinde topoğrafyanın ana doğrultusu, doğu-batı ve kuzeydoğu- güneybatıdır. Kuzeyden güneye yüksek ve çukurluk şeklinde morfolojik ünitelerin sıralandığı görülür. Gölpazarı, adını batısında ve güneyinde 1963 yılına kadar sığ bir şekilde bulunan göl ve gölün çevresinde kurulan pazardan almıştır. 1963 yılında tamamen kurutulmuş tarımsal faaliyetlere açılan ve bugün yoğun bir şekilde tarım yapılan Gölpazarı Ovası ise adını, kasaba özelliğinde olan yerleşmeden almıştır.

Gölpazarı Ovası, daha önce bir senklinal sahası iken (Stchepinsky, 1942) daha sonra kuzey ve güneyinden kırılarak çökmüş, doğu-batı yönlü iki ana fay arasında kalan bir graben sahasıdır (Ürgün, 1956). Ovanın kuzey ve güneyinde bazı kesimlerde fay diklikleri bariz bir şekilde görülmektedir.

Ovanın kuzey kenarında bulunan ilçe merkezinin en kuzeyinde morfolojik ünitelerin dizilişi Alç Platosu (yüksekliği 1050-1100 m) ve Aktaş Platosu'yla (yüksekliği 800-850 m) başlar. Gölpazarı Ovası'nın batısında, Karaağaç Ovası'na bir geçiş hattı olan Derbent Vadisi (Dikenli Boğaz), güneyinde Göl Dağı dağlık sahası, Sürüm (Erbis) Çayı Vadisi, güneydoğu ve doğusunda Dokuz Platosu, doğusunda Uludere Vadisi ve Kızılçay

Vadisi bulunur (Şekil 2). Ovayı çevreleyen yükseklikler, Koroğlu Dağları'nın Sakarya Nehri'ne doğru alçalarak plato karakteri kazanan batıdaki devamından ibarettir.

Şekil 2. Gölpazarı ve yakın çevresinin jeomorfoloji haritası.

Gölpaazarı'nda yıllık ortalama sıcaklık 11,6°C'dir. Aylık ortalama sıcaklıkların 0,7°C (Ocak) ile 21,3°C (Temmuz) arasında değiştiği görülmektedir. Ekim ayında başlayan don olayları nisan ayına kadar devam eder. Sıcaklığın 0°C'nin altında olduğu donlu günlerin sayısı 67,6'dır. Yağışlar en fazla ekim-mayıs arasındadır. En çok yağış 62,7 mm ile aralık ayında, en az yağış ise 8,4 mm ile ağustos ayında ölçülmüştür. Kar şeklindeki yağışlar, en çok ocak-şubat aylarında etkili olmakta ve zaman zaman ulaşım faaliyetlerini kısa süreyle kesintiye uğratmaktadır. Yörede, tahıl tarımının yanısıra bağ-bahçe tarımı da yapılmaktadır. Yaz aylarındaki kuraklığın olumsuz etkileri oldukça fazla hissedilmektedir. İlkbahar ve kış mevsimi "çok nemli", yaz devresi ise "kurak" geçmektedir.

3. Gölpaazarı'nın Kuruluşu ve Gelişmesi

Gölpaazarı ilçesinin bulunduğu yörenin yerleşme tarihinin eski devirlere dayandığı ilçe sınırları içerisindeki höyükler ve lahitlerden anlaşılmaktadır. Kılıç Kökten 1948 yılında Kuzeybatı Anadolu'da yaptığı prehistorya araştırmaları sırasında, Gölpaazarı'na bağlı Üyük köyünün bulunduğu Karaağaç Ovası'nda Zincirlikuyu Höyüğü adını verdiği bir höyük tespit etmiştir. Bu höyük üzerinde Bakır, Hitit ve Frig devirlerine ait çanak, çömlek kalıntılarına rastlamıştır. Ayrıca Gölpaazarı Ovası'nın ortasında Yassı Höyük, doğu ucunda Arıcaklar Höyüğü adını taşıyan iki büyük höyük daha tespit etmiş, bunun yanı sıra ovanın güneybatısında Kurşunlu köyü önündeki iki tepenin de höyük olmasına ihtimal vermiştir. Yassı Höyük ve Arıcaklar Höyüğü'nden Bakır, Hitit, Grek-Roma devirlerine ait çok tipik çanak çömlek parçaları toplamış, bu arada Frig devrini açıklayan izler de müşahede etmiştir. Bunu yanı sıra Arıcaklar Höyüğü'nde ele geçirilen Bakır, Eti ve Klasik devirlerine ait demir ucu ile kulp (Eti Devri), Bronz insan başı (Klasik Devir) Gölpaazarı çevresinde yerleşmelerin çok eski olduğunu kanıtlayan önemli delillerdir (Kökten, 1951:208-209). İlçe merkezinin 1,5 km doğusunda Gölpaazarı Ovası'nın kuzey kenarında, oyulmuş kalker kayalıklar içerisinde bulunan Roma devrine ait, oda şeklinde Kapılıkaya mezar anıtı (Bilecik Valiliği, 2005:156) ile İncirli köyü yakınında bulunan lahitler de yörede yerleşme tarihinin eski devirlere dayandığını göstermektedir (Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2006:110).

İlçe çevresindeki topraklar MÖ 1200'lerde Frigler'in idaresinde kaldıktan sonra Lidya Devleti'nin eline geçmiştir. MÖ 546'da Lidya Devleti'nin Persler tarafından ortadan kaldırılması üzerine, Pers İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. Persler'in MÖ 334'te İskender tarafından Granikos'ta (Biga Çay) mağlup edilmesiyle, İskender İmparatorluğu'na katılmıştır. İskender'in ölümünden sonra kültür ve sanatlarını Frigyalılar zamanından beri devam ettiren bölgenin yerli halkı Bitinler, MÖ 3. yüzyılın başlarında Bitinya Krallığı'nı kurmuşlardır (Gölpaazarı Kaymakamlığı, 1987:21).

MÖ 1. yüzyılda Romalıların himayesinde bulunan yöre, MS 395'te Roma İmparatorluğu'nun parçalanması üzerine, Doğu Roma (Bizans) Devleti'nin yönetimine geçmiştir (Gölpaazarı Kaymakamlığı, 1987:21). Bizans egemenliği sırasında Harmankaya Tekfurluğu'na bağlanan Gölpaazarı çevresi, Osmanlıların Bilecik'i ele geçirmelerinden sonra Osmanlı sınırları içerisine alınmış ve yörede Türk idaresi başlamıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1982:1264).

Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarında kuzeye akınlar düzenleyen akıncıların bir konaklama yeri olarak kullandıkları bugünkü Gölpazarı ilçe merkezinin olduğu yerleşme o dönemde *Göl* adıyla anılıyordu. Kapısı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre, 1415-1418 tarihleri arasında Osman Bey'in silah arkadaşı Köse Mihal'in torunu Mihal Gazi tarafından yaptırılmış olan Taşhan (Kervansaray) ve aynı yıllarda yapıldığı sanılan Mihalbey Camii, Mihalbey Hamamı ile Zincirli Kuyu o devirden günümüze kalan birer delildir (Özgür, 1990:108). Bugün ilçe merkezinde o devirden daha önceki dönemlere ait tarihi yapının olmaması ve tarihi kaynaklarda da daha önceki dönemlere ait bilginin bulunmaması, bize yerleşmenin o yıllardan itibaren oluşmaya başladığı fikrini vermektedir. Ayrıca Kervansaray, cami, hamam ve su kuyusu gibi tarihi yapıların varlığı ve bunların birbirine çok yakın oluşları, buranın bir ticari kervan yolu ve aynı zamanda askerî konaklama yeri olduğunu göstermektedir.

İlçenin bulunduğu topraklar Osmanlı himayesine girmesinden sonra Gölpazarı diğer yerleşmelere göre daha merkezi konumda olduğundan gölün kenarında büyük bir pazar kurulmaya başlamıştır. Bu yüzden yerleşme, Osmanlı'nın çeşitli dönemlerinde Göl, Resulşel (en eski adı), Dönen, Akçaoba, Akçaova adlarını ve en son olarak Osmanlı'nın son dönemleri ile Cumhuriyet döneminde "Gölün pazarı" anlamına gelen Gölpazarı adını almıştır (Batur, 1964:3280-3282).

15. ve 16. yüzyıllarda Hüdavendigâr Livası'na bağlı kaza merkezi olan Göl'de 1487 yılında (Hicri 892) 21 hane ve 4 mücerret (iş ve kazanç sahibi olma yaşına gelmiş bekâr erkek) mevcut iken, 1521 yılında (Hicri 928) ise hane sayısı 23'e, mücerret sayısı da 32'ye yükselmiş, 1573'te (Hicri 981) hane sayısı 123'e yükselirken mücerret sayısı 2'ye düşmüştür (Barkan ve Meriçli, 1988:334).

15. ve 16. yüzyıllarda ortalama hane büyüklüğünün tahminen 5-6 arasında olduğu düşünülürse; Özgür'ün de belirttiği gibi, kaza merkezi olan Göl'ün 1487 yılında nüfusu tahminen 110, 1521'de 150, 1573'te 600-620 kadardır. 1487 yılından 1573 yılına kadar Göl'ün hane sayısı ve nüfusunda devamlı bir artış gözlenmektedir (Özgür, 1990:108-109).

16. yüzyılda bir kışlak sahası olduğu anlaşılan Gölpazarı'nın asıl önemi, bugün olduğu gibi geçmişte de bir pazar yeri oluşundan kaynaklanır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ndeki 80'nolu mufassal defter kayıtlarına göre Göl kasabasından 800 akçe bâc-ı bâzar (pazar vergisi) alınmaktadır. 1573 tarihli tahrir defterinde 1 hatip, 1 müezzin, 5 sipahi, 7 sipahizade, 7 mu'tak (köle), 1 piyade ve 1 bâzdâr (doğancı, kuşçu) ile tarımla uğraşan kişileri ifade eden 3 çift ve 7 nîm (yarım çift) kaydı bulunan (Özgür, 1990:109). yerleşmede buğday, arpa, yulaf, burçak, bağ, bostan, safran gibi ürünler yetiştirilmekte, bu ürünlerden vergi alınmaktaydı (Barkan ve Meriçli, 1988:338).

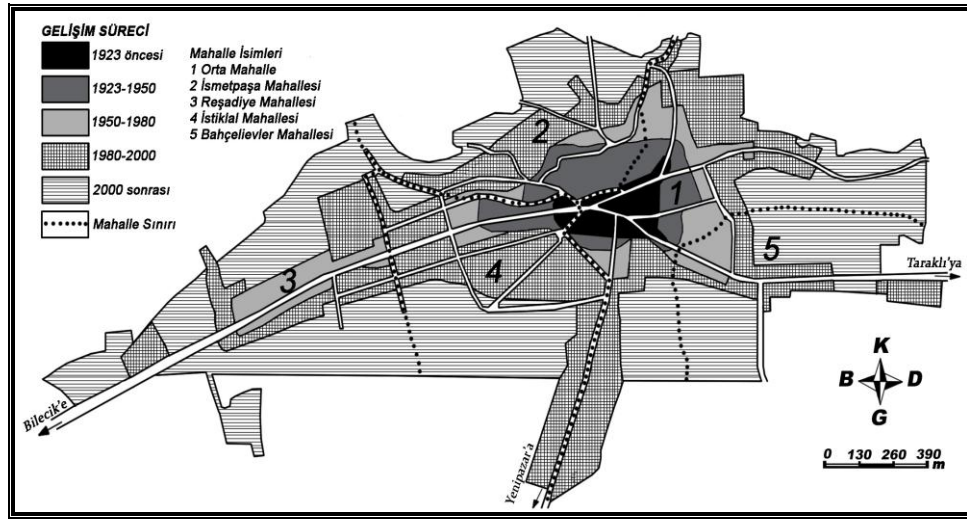
19. yüzyıl başlarında Bursa Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olan Gölpazarı; yüzyılın ikinci yarısında Ertuğrul Sancağı'na bağlı, kendisine 55 köyün bağlı olduğu bir nahiye merkezi olmuştur (Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi, 1307:175). 19. yüzyılın sonlarında Gölpazarı ve çevresinin başlıca mahsulâtı buğday, arpa ve diğer hububat ürünleridir. Ayrıca çok fazla miktarda üzüm, afyon, ipek kozası da yetiştirilir. Kasabanın merkezi kısmında, sokak aralarında, salı günleri ürünlerin pazarlandığı pazar kurulurdu (Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi, Hicri 1301:290).

20. yüzyıl başlarında (1908 yılı) aynı idari görevi sürdüren Gölpazarı nahiye merkezinde 168 hane, 71 dükkân, 5 kahvehane, 1 cami, 1 medrese, 1 vakıf hanı, 3 fırın, 1 hamam, 1 ibtidaî mektebi (ilkokul) ve 4 debbağhane (hayvan derilerinin terbiye olunduğu, sepilendiği yer) bulunuyordu (Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi, 1324:351).

Cumhuriyet dönemine kadar Hüdavendigâr Vilayeti Ertuğrul Sancağı'nın merkez kazası olan ve 1924 yılında il statüsüne kavuşan Bilecik'e bağlı bir nahiye merkeziyken 1926 yılında ise Bilecik iline bağlı bir ilçe merkezi olmuştur (Gölpazarı İlçe Yıllığı, 1987:23).

4. Yerleşmenin Yatay ve Dikey Gelişimi

Genel görünüm olarak doğu-batı yönünde uzanış gösteren Gölpazarı kasabasının ilk yerleşme çekirdeğini, Orta Mahalle sınırları içinde bulunan Belediye, Taşhan, Mihalgazi Camii ve Hamamı ile Horhor çeşmeleri çevresi oluşturmaktadır. Yerleşme 1900'li yıllara kadar bu çekirdek etrafında doğu-batı istikametinde bir gelişme göstermiştir. 1923-1935 yılları arasında Yunanistan, Arnavutluk ve Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin yerleşimiyle, bugün yerleşmenin kuzeyinde bulunan İsmetpaşa Mahallesi oluşmuştur. İsmetpaşa Mahallesi'nde arazinin daha eğimli ve engebeli olması sebebiyle konut alanları çok sık dokulu bir karakter kazanmıştır.

Şekil 3. Gölpazarı kasabasının yatay gelişimi.

1950-1980 yılları arasında kasaba halkı tarafından “Yeniköy” olarak adlandırılan, Reşadiye Mahallesi meydana gelmiştir. 1980’li yıllara kadar gelişimini doğu-batı yönünde sürdüren yerleşme, 1980’lerden sonra ovaya doğru güney yönünde ve doğuya doğru Karasu Mevkii’nde köylerden göç eden ailelerin de yerleşimiyle sınırlarını hızlı bir şekilde genişletmiştir. “Horhor çeşmeleri” diye adlandırılan, Kaymakam Hikmet Akman çeşmeleri çevresinde 1980’li yıllara kadar bulunan bazı yönetim kurumları için, bu yıllardan sonra İstiklal Mahallesi’ndeki Cumhuriyet Caddesi çevresinde yeni binalar inşa edilmesi de

yerleşmenin hızla gelişmesine katkı sağlamıştır. Yerleşme çekirdeği ve çevresinde sık dokulu bir yapı hâkimken, daha sonra yerleşilen alanlarda ve ova istikametinde daha gevşek karakterde bir gelişme meydana gelmiştir (Şekil 3).

İstiklal Mahallesi içerisindeki Cumhuriyet, Ankara ve Fevzi Çakmak caddeleri çevresinde 3-4 katlı modern binalar bulunurken, yerleşme çekirdeği çevresi ile ovaya doğru gelişen yeni konut alanlarında 1-3 kat arasında değişen bahçeli müstakil evler dikkat çekmektedir. 2000 yılına göre kasabada bulunan 1862 konuttan 883'ü (%47,4) 1 katlı, 690'ı (%37,1) 2 katlı, 200'ü (%10,8) 3 katlı, 71'i (%3,8) 4 katlı, 15'i de (%0,9) 5 ve daha fazla katlı binalardan oluşmaktaydı. 1862 konuttan 762 tanesinde taş-kerpiç malzemesi kullanılmışken, 487 tanesinde tuğla kullanılmıştır (DİE, Bilgi Talepleri Yayın ve Bilgi Dağıtım Daire Başkanlığı 2000 yılı verileri). Ayrıca eski tip konutlar daha çok taş-kerpiç malzemeden inşa edilirken, modern konutların inşasında tuğla kullanılmıştır.

5. Gölpazarı'nın Cumhuriyet Dönemi Nüfus Gelişimi ve Özellikleri

Bütün toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri, onların nüfus miktarlarına ve bu nüfusun sahip olduğu özelliklere bağlıdır (Özgür 1998:7). Bu bakımdan Gölpazarı nüfusundaki gelişme ve değişmelerin de yerleşmenin gelişmesinde önemli rolü vardır.

Gölpazarı nüfusu, genel olarak artış özelliği göstermektedir. Nüfus 1927-2000 yılları arasındaki 73 yıllık dönemde %775,4 oranında artarak, 903'ten 7002'ye yükselmiştir. Fakat 2008 yılında %6,7 oranında (469 kişi) azalarak 6533'e gerilemiştir.

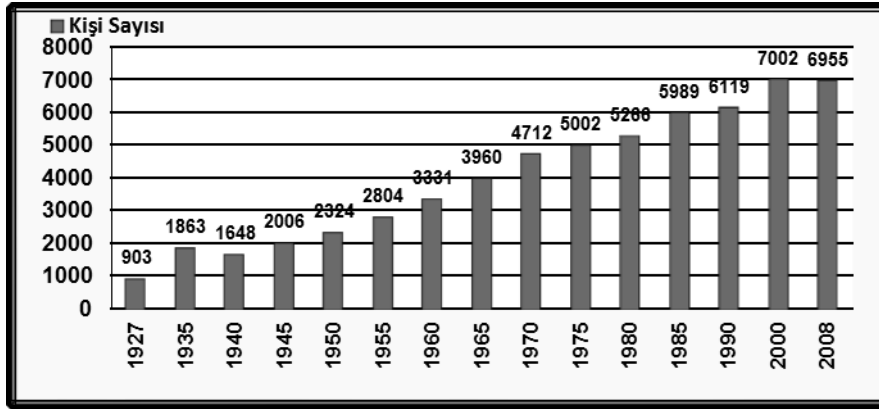
Çizelge 1. Gölpazarı ilçe merkezinin sayım yıllarına göre nüfus miktarı ve değişimi oranları (1927 - 2008)

Sayım Yılı	Nüfusu	Artan Nüfus	Sayım Devreleri Arası Artış % si	Sayım Yılı	Nüfusu	Artan Nüfus	Sayım Devreleri Arası Artış % si
1927	903	-	-	1970	4712	752	18,98
1935	1863	960	106,31	1975	5002	290	6,15
1940	1648	-215	-11,54	1980	5266	264	5,27
1945	2006	358	21,72	1985	5989	723	13,72
1950	2324	318	15,85	1990	6119	130	2,17
1955	2804	480	20,51	2000	7002	883	14,43
1960	3331	527	18,79	2008	6533	-469	-6,70
1965	3960	629	18,88				

Kaynak: DİE Bilecik ile ilgili 1927-2000 Genel Nüfus Sayımı kitapları ve Bilecik İl Sağlık Müdürlüğü Bilgi İşlem ve İstatistik Şubesi 2008 ETF verileri.

Nüfus 1927 yılından 2000 yılına kadar düzenli bir artış göstermemiştir. Cumhuriyet dönemi boyunca nüfusun en fazla arttığı dönem 1935 yılı sayımıdır. Bu devrede nüfus artış oranının fazla artmasının sebebi: Kırsal kesimden göçlerle birlikte Arnavutluk, Yugoslavya ve Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin yerleştikleri yerleşmelerden birisinin de Gölpazarı ilçe merkezi olmasıdır. Bu ülkelerden olan göçlerle İsmetpaşa Mahallesi'nin oluşması ve bugün bu mahalledeki halkın önemli bir kısmını bu ülkelerden gelen aileler ile soylarından gelen kişiler oluşturması, göçün etkisini

göstermektedir. 1940 yılında yapılan sayımda ise nüfus 1863'den 1648'e düşerek %-11,54 oranında azalmıştır. Sebebi: Genç yaştaki erkek nüfusun İkinci Dünya Savaşı nedeniyle askere alınmasıdır. Ayrıca savaş döneminde yaşanan bazı ekonomik sıkıntılar da nüfus artış hızının düşmesinde etkili olmuştur (Aras-Çalışkan, 2004:24).

Şekil 4. Gölpazarı ilçe merkezinde sayım devrelerine göre nüfus değişimi (1927- 2008)

İkinci dünya savaşının sona ermesi ve erkek nüfusun geri dönmesi ile sosyo-ekonomik alanda istikrar tekrar sağlanmıştır. 1945 yılı sayımında nüfus 1648'den 2006'ya yükselmiş ve %21,72 oranında artış görülmüştür. 1955-1970 yılları arasında artış oranının önceki sayım dönemlerine göre fazla olması, kırsal kesimden ilçe merkezine göçlerden kaynaklanmaktadır. Yerleşmenin de bu yıllar arasında yatay yönde hızlı bir gelişme göstermesi göçün yerleşime etkisini kanıtlamaktadır. 1945 yılından 2000 yılına kadar nüfusun devamlı arttığı yerleşmede, 1970-2000 yılları arasında nüfus artış oranında düşüşler meydana gelmiştir. Kuşkusuz bu oranın azalmasının en önemli nedeni, yeni iş alanlarının açılmaması ve ilçe merkezine yönelik göçlerin oldukça yavaşlamasıdır. İlçe merkezi ve köylerinde geçim sıkıntısı çeken bazı aileler, Bilecik il merkezi başta olmak üzere; İstanbul, Eskişehir, Bursa, Kocaeli gibi iş imkânları fazla olan çevre illere ve Almanya, Belçika, Fransa gibi Avrupa ülkelerine göç etmek zorunda kalmışlardır. Günümüzde köylerden ilçe merkezine, ilçe merkezi ve kırsal kesimden çevre illere göç olayı yoğun bir şekilde devam etmektedir. Son yıllarda kasabalı ve köylü nüfusun bir kısmı şehirlere göç ederek, göçün etkisiyle şehirlileşmekte, köylü nüfusun bir kısmı ise kasabaya göç ederek kasabalılaşmaktadır.

2008 yılı ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfus 3580 erkek (nüfusun %51,5'i), 3375 kadın (nüfusun %49,5'i) olmak üzere toplam 6955 kişidir. 2008 yılı ETF verilerine göre ise; %49,1'i (3208 kişi) erkek nüfus, %50,9'u (3325 kişi) kadın nüfus olmak üzere toplam 6533 kişidir. 2008 yılı ADNKS nüfus sayımı sonuçlarının ETF verilerinden fazla olması; başta Meslek Yüksek Okulu öğrencileri olmak üzere sayım zamanında yerleşmede bulunan; çevre il, ilçe ve köylerden gelip, ETF nüfusuna kayıtlı olmayan, çeşitli okullarda okuyan öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Nüfus verilerindeki bu farklılık eğitim öğretim için yapılan geçici

göçlere iyi bir kanıt oluşturmaktadır. 2008 ADNKS nüfus sayımı sonuçları nüfusun mahallelere göre dağılışı ve hane sayıları gibi nüfus özelliklerini yorumlayıcı ayrıntılı bilgiler içermediğinden, genel olarak nüfusun çeşitli özelliklerine ait verilerin yorumlanmasında ETF sonuçlarından yararlanılmıştır. Nüfusta bağımlılık oranı ve çalışma çağındaki nüfusun belirlenmesi bakımından, gruplandırmanın 0-14, 15-64 ve 65+ şeklinde yapılması pratik bir takım sonuçlar verir (Doğanay, 1997:166). Buna göre nüfusun %18,7'si (1228 kişi) çocuklardan (0-14 yaş), %66,0'ı (4314 kişi) yetişkinlerden (15-64 yaş), %15,3'ü de (991 kişi) yaşlılardan (65+ yaş) oluşmaktadır. Nüfusun %34,0'ını (2219 kişi) bağımlı nüfus, %66,0'ını da çalışma çağındaki nüfus oluşturmaktadır. Bağımlılık oranı ise %51,5'dir. Bu değer, %47,7'lik bağımlılık oranına sahip Bilecik ili (DİE, 2000:44) ortalamasından düşük, %50,4'lük bağımlılık oranına sahip Türkiye (TÜİK, 2008:47) ortalamasından yüksektir.

Çizelge 2. Gölpazarı ilçe merkezi'nde nüfusun mahallelere göre dağılışı, hane halkı büyüklüğü ve aritmetik nüfus yoğunluğu (2008)

Mahallenin Adı	Hane sayısı	Nüfusu	Hane Büyüklüğü	Alanı (ha)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/ha)
Orta Mahalle	743	2201	3,0	64,2	34,3
İstiklal Mahallesi	756	2368	3,1	44,8	52,9
Reşadiye Mahallesi	244	710	2,9	62,0	11,6
İsmetpaşa Mahallesi	374	1093	2,9	32,7	33,4
Bahçelievler Mahallesi (eski adı Çay Mahallesi)	51	161	3,1	33,1	4,9
Toplam	2168	6533	3,0	236,8	27,6

Kaynak: Bilecik İl Sağlık Müdürlüğü Bilgi İşlem İstatistik Şube Müdürlüğü 2008 yılı ETF verileri.

2008 yılı ETF verilerine göre; 2168 hane ve 6533 nüfus mevcut olup, hane büyüklüğü 3,0'dır. Bu değer 2000 yılı Bilecik ili ortalamasından (3,9 kişi) (DİE, 2000:49) ve Türkiye ortalamasından (4,5 kişi) (TÜİK, 2008:39) daha düşüktür. Bu sonuçlara göre; kasabada çekirdek aile tipi hâkim olup, hane büyüklüğünün az olması kültürel değişime bağlı olarak genç nüfusun aile planlamasına önem vermesinden ve çalışma amacıyla kasaba dışına göç etmesinden kaynaklanır.

Gölpazarı ilçe merkezinin imar planına göre alanı 236,8 hektar, nüfusu ise 6533 kişidir. Dolayısıyla ortalama nüfus yoğunluğu ise 27,6 kişi/ha'dır. Bu ortalama, İstiklal Mahallesi'nde 52,9 kişi/ha ile en yüksek değere ulaşırken, Bahçelievler Mahallesi'nde (2008 yılından önceki adı Çay Mahallesi) 4,9 kişi/ha ile en düşüktür.

6. Başlıca Fonksiyonlar

Fonksiyon kavramı, zaman içinde akıp giden faaliyetler ya da yapılan iş anlamına gelir (Karaboran, 1989:87). Bir başka görüşe göre ise fonksiyon; bir yerleşmenin ortaya çıkışını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan faaliyetler şeklinde de tanımlanır (Doğanay, 1983:38). Yerleşmelerin kuruluş ve gelişmesini sağlayan pek çok fonksiyon bulunmaktadır. Bu fonksiyonlara göre yerleşmeleri sınıflandırırken, faal nüfusun sektörlere dağılımına bakılır. Bu dağılıma göre hâkim fonksiyon belirtilerek, yerleşmenin fonksiyonel

sınıflandırmadaki yeri de tespit edilir. Ancak bunun yapılabilmesi için iş gücünün ekonomik faaliyet kollarına dağılım durumunun bilinmesi gerekir (Doğanay, 2007:90).

Gölpazarı'nda 2000 genel nüfus sayımına göre, çalışma çağı nüfusu 4314 olup, bunun ancak %39,1'i (1688 kişi) iktisaden faal durumdadır. Faal nüfus oranının düşük olması, çalışma çağındaki nüfusun önemli bir bölümünün işsiz ve 12-24 yaş grubundaki nüfusun da büyük bir kısmının öğrenci olmasından kaynaklanır. Yerleşmedeki faal nüfusun %61,5'i (1038 kişi) hizmet sektöründe, %20,5'i (347 kişi) tarım ve %18,0'ı (303 kişi) da sanayi sektöründe çalışmaktadır. Gölpazarı'nda sanayi tesisi az olduğundan Sanayi sektöründe çalışanların bir kısmını Gölpazarı'nda ikamet edip, Bilecik ve Vezirhan gibi yerleşmelerdeki sanayi tesislerinde çalışanlar oluşturmaktadır. Bu durum ise sanayi fonksiyonunun önemini azaltmaktadır.

Çizelge 3. Gölpazarı'nda faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı (2000)

Fonksiyon	Tarım	Hizmet				Sanayi	Toplam
		Yönetim, Kültür, Sağlık, Turizm v.b	Ulaşım	Ticaret	Diğerleri		
Çalışan Nüfus	347	555	93	371	19	303	1688
%'si	20,5	32,9	5,5	22,0	1,1	18,0	100,0
Toplam	347	1038				303	1688
%'si	20,5	61,5				18,0	100,0

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Bilecik (sayfa 138-139).

Nüfus, fonksiyonlar, planlama, merkeziyet gücü, fizyonomik görünüm ve hayat tarzı kır şehir ayırımı sınıflandırmasında belirleyiciler olarak kullanılmaktadır (Köse, 1996:1). Yerleşme; 442 sayılı Köy Kanunu dikkate alındığında ve bazı coğrafyacıların kabul ettiği 20.000 nüfus kriteri (Özçağlar, 1997:9), ile 10.000 nüfus kriterine (Tümertekin, 1973:27-28; Doğanay, 1997:421; Emiroğlu, 1975:127-128; Darkot, 1967:3-8) hiç ulaşmadığından kasaba olarak kabul edilmektedir.

Gölpazarı tarım dışı fonksiyonların geliştiği bir yerleşme olmasına ve faal nüfusun %79,5'i tarım dışı sektörlerde çalışmasına rağmen, burayı şehir kabul etmek pek doğru olmaz. Ülkemizdeki birçok kasaba yerleşmesinde temel geçim kaynağının tarım olmadığını hatırlamamız gerekir. Bu yerleşmelerin başlıca fonksiyonu tarımla uğraşan kırsal nüfusa mal ve hizmet sağlamaktır. Buradan da anlaşılacağı gibi Gölpazarı, bazı şehirselleşmiş fonksiyonların gelişme gösterdiği tarım-hizmet kasabalarına bir örnektir.

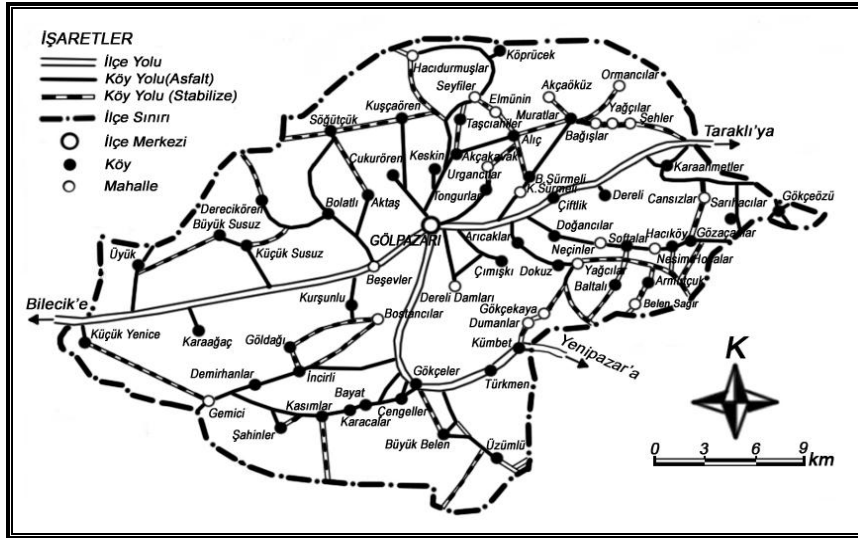
6.1. Hizmet Fonksiyonu

Gölpazarı'nda faal nüfusun dağılımında en önemli faaliyet kolu olan hizmet sektöründe 2000 yılı itibarıyla 1038 kişi çalışmakta idi. Bu sayı faal nüfusun ise %61,5'ini oluşturmaktadır. Hizmet sektöründe çalışan nüfusun %32,9'u (555 kişi) yönetim, kültür, sağlık ve turizm hizmetlerinde, %22'si (371 kişi) ticaret hizmetinde, %5,5'i (93 kişi) ulaşım hizmetinde, %1,1'i (19 kişi) diğer hizmet alanlarında çalışmaktadır.

6.1.1. Yönetim Fonksiyonu

Bir yerleşmenin merkezi yer özelliği kazanmasında şüphesiz idari fonksiyon başta gelmektedir. Yerleşmelerin idari bir statüde olması, nüfus artışıyla birlikte diğer fonksiyonların da gelişmesini teşvik etmektedir (Güner, 1997:86-87). Bir yerleşmenin idari bakımdan ilçe olması çeşitli devlet kurumları hizmetlerinin oraya getirilmesi demektir. Yönetim fonksiyonunun uygulayıcısı durumundaki çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri, genellikle il ve ilçe merkezlerinde toplanmışlardır (Yazıcı, 1995:201).

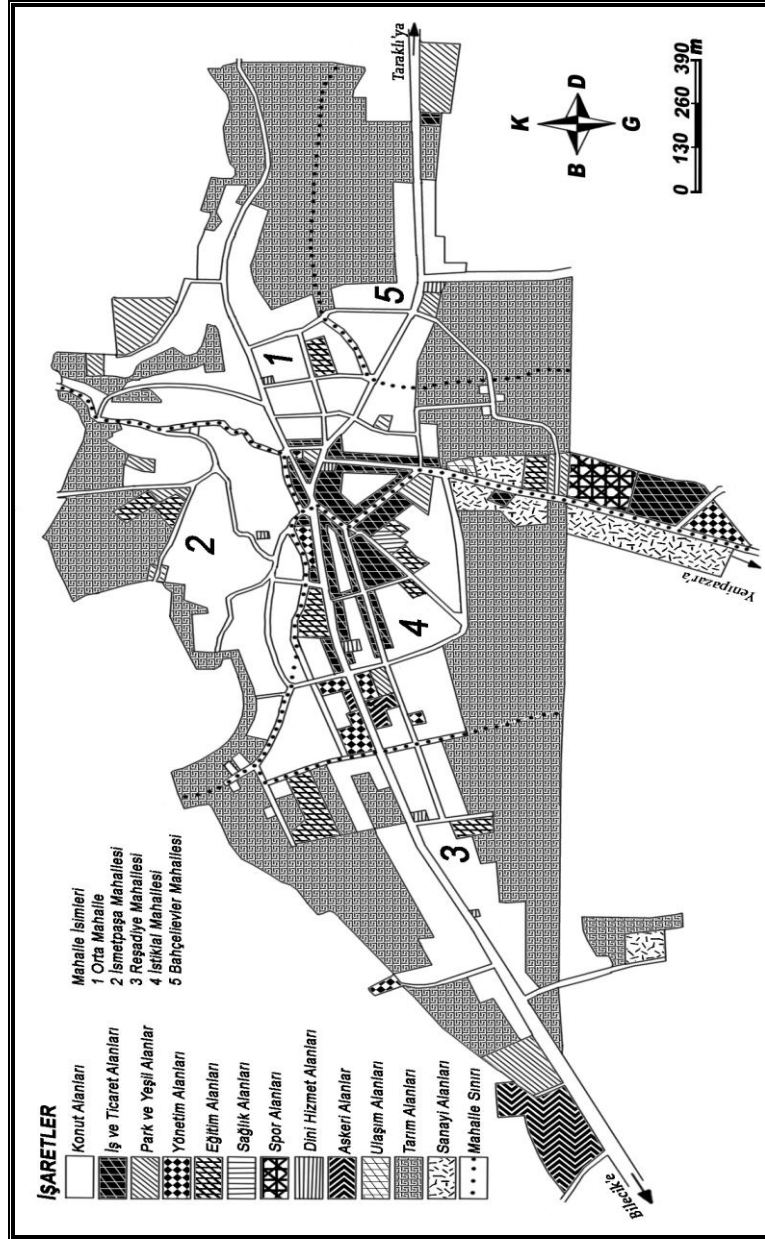
15. ve 16. yüzyıllardan itibaren Hüdavendigâr Livası'na bağlı kaza ve nahiye merkezi olan Gölpazarı, 1988 yılına kadar Gölpazarı ilçe merkezi ve ilçe merkezine bağlı 47 köy, köylerin bağlısı 20 mahalle, Yenipazar bucağı ve buna bağlı 24 köy yerleşmesinin, toplam 905 km²'lik bir alanın idari merkezi durumundaydı. Ağustos 1988'de Yenipazar bucağının ilçe olmasıyla, Yenipazar ve bağlı yerleşim birimleri Gölpazarı'ndan ayrılmıştır. Gölpazarı ilçesinin şu an yönetim alanı 592 km² olup, ilçe merkezi kendisine bağlı 48 köy ve bu köylere bağlı 20 mahallenin idari merkezidir. Buradan da anlaşıldığı üzere 15. ve 16. yüzyıllardan beri yerleşmenin ve nüfusun yoğun olduğu Gölpazarı ilçesinde, Cumhuriyet döneminde de nüfus artışının hızlanmasında ve kasabada tarım dışı fonksiyonların gelişmesinin hız kazanmasında, yönetim fonksiyonu etkili olmuştur.

Şekil 5. Gölpazarı ilçe yönetim bölgesi haritası.

İlçe yönetim bölgesi içerisinde yer alan köy yerleşmelerinin nüfusları, 13 ile 262 arasında değişmektedir. Nüfusu en az olan köyler Göldağı (13 kişi) ve Hamidiye (16 kişi) iken, nüfusu en fazla olan köyler ise Üzümlü (262 kişi) ve Kavak (229 kişi) dur. İlçe merkezine en yakın olan köyler; Aktaş köyünün Beşevler Mahallesi (3 km), Çımışkı ve Tongurlar (4 km) ile Arıcaklar ve Keskin (5km) köyleridir. İlçe merkezine en uzak köyler

ise, Armutçuk (30 km), Baltalı (28 km), Gökçeözü (27 km) köyleridir. Kasabaya yakın köylerde yönetim fonksiyonunun etkisi güçlü olurken, uzak köylerde etki azalmıştır.

Şekil 6. Gölpaazarı'nda fonksiyonel arazi kullanımı

Gölpazarı ilçe yönetim merkezi olması sebebiyle, başta kaymakamlık ve belediye olmak üzere çeşitli yönetim birimleri mevcuttur. Kaymakamlık, Adliye, Nüfus Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Müdürlüğü, Vergi Dairesi, Mal Müdürlüğü Cumhuriyet Caddesi üzerindeki Hükümet Konağı'ndadır. Emniyet Müdürlüğü, Ziraat Bankası, Postane ise Hükümet Konağı'nın da bulunduğu İstiklal Mahallesi'nde Cumhuriyet Caddesi üzerindedir. İlçe Tarım Müdürlüğü Reşadiye Mahallesi'nde Bilecik yolu üzerindeki Org. Hüseyin Kıvrıkoğlu Caddesi'nin kuzeyinde kendi hizmet binasındadır. Belediye hizmet binası ise, Orta Mahallede Ankara Caddesi kuzeyinde, TEAŞ ve TEDAŞ ise Ankara Caddesi üzerindeki Belediye Pasajı'nda, ticari iş yerleri içerisinde bulunmaktadır. Milli Eğitim ve Halk Eğitim Müdürlüğü Fevzi Çakmak Caddesi yakınında, sebze pazarı yanında yer almaktadır.

Gölpazarı'nda imar plânı yapılan alanın 12,9 hektarı yönetim fonksiyonu sahalarına ayrılmıştır. Kamu binalarının kasabada farklı yerlerde dağılışı göstermeleri, tüm küçük ve orta büyüklükte şehirlerde olduğu gibi araştırma sahasında da yönetim fonksiyonu için belli bir alan olmadığını gösterir (Tolun-Denker,1974-1977:97). Kamu binalarının bulunduğu alanlar kasabanın orta kesimlerindeki, Cumhuriyet Caddesi ve Ankara Caddesi çevresinde yoğunlaşmıştır.

Gölpazarı kasabasının kırsal bir görünümünden uzaklaşarak, nispeten şehirselleşmiş bir görünüme sahip olmasında yönetim fonksiyonunun etkisi vardır. Ancak bu durum işsizlik sorununu azaltıcı yönde fazla etkili olmadığından, diğer yerlere olan göçü önlemekte yetersiz kalmaktadır.

6.1.2. Eğitim ve Kültür Fonksiyonu

Eğitim ve kültür fonksiyonu diğer fonksiyonlar gibi yerleşmelerin gelişmelerinde ve önem kazanmalarında büyük rol oynamaktadır. Gölpazarı'nda eğitim ve kültür fonksiyonu içerisinde eğitim hizmetlerinin payı daha fazladır.

1949 yılında Gazimihal İlkokulu'nun eğitim öğretime başlamasıyla kasabanın içerisine ve çevresine sunduğu eğitim ve kültür fonksiyonları artmaya başlamıştır. Bunu 1950 yılında Gölpazarı ortaokulunun açılması izlemiştir. 1973 yılında ise, Gölpazarı'nın ilk lisesi olan Gölpazarı Lisesi eğitim öğretime başlamıştır. Lisesi'nin açılması; kasaba ve çevresinin, eğitim ve kültür fonksiyonlarının gelişmesi ve artmasında önemli katkılar sağlamıştır. Çünkü ilkokullar yerleşme içerisine hizmet verirken, lise çevre köylerden gelenlere de eğitim-öğretim hizmeti vermeye başlamıştır.

Gölpazarı'nda 2009 yılı itibarıyla 2 ilköğretim okulu, 4 ortaöğretim okulu, 1 anaokul ve 1 yükseköğretim okulu bulunmaktadır. İlköğretim okulları Gazimihal ve Cengiz Topel İlköğretim okullarıdır. İlköğretimde 452 kız, 487 erkek olmak üzere toplam 939 öğrenci bulunup, 497'si Gazimihal İlköğretim Okulu'nda, 442'si ise Cengiz Topel İlköğretim Okulu'nda eğitim görmektedir. İlçe köyleri okullarının tamamı kapalı olduğundan, köylerdeki ilköğretim öğrencilerinin tamamı Cengiz Topel İlköğretim Okulu'nda taşınmalı sistemle öğrenim görmektedir. Buna göre Cengiz Topel İlköğretim Okulu ilçe sınırlarının tamamını etkisi altında bulundurmaktadır. Bu okulda köylerden 131' i kız, 152'si erkek olmak üzere toplam 283 öğrenci öğrenim görmektedir, bu sayı okulun

tüm öğrenci sayısının %64'ünü oluşturur. İlçe merkezinde 2004 yılında ayrı bir birim olarak anaokulu açılmıştır. Anaokulunda 2009 yılında 67 öğrenci mevcuttu.

İlçe merkezinde bulunan 4 ortaöğretim okulundan üçü meslek lisesi, biri genel lisedir. Bu okullarında 383 öğrenci bulunmakta, bunun 266'sı meslek liselerinde, 117'si genel lisededir. Meslek liseleri içerisinde sağlık meslek lisesinde, çevre il, ilçe ve köylerden gelen çok sayıda öğrenci bulunmakta olup, etki sahası ilçe sınırlarını aşmaktadır. Bunun yanı sıra Gölpazarı'ndan bir kısım öğrenciler Bilecik il merkezindeki Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi ve Fen Lisesi'nde öğrenim görmekte ve Bilecik'e günübirlik gidiş-geliş yapmaktadır. Dolayısıyla kasaba Bilecik şehrinin eğitim ve kültür etki sahası içerisinde bulunmaktadır.

Çizelge 4. Gölpazarı ilçe merkezinde bulunan okul, derslik, öğrenci ve öğretmen durumları (2008-2009).

Okulun Adı	Kuruluş Yılı	Öğretim şekli	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	2004	Tekli	5	47	30	77	4
Okul Öncesi Toplamı	---	---	5	47	30	77	4
Cengiz Topel İlköğretim Okulu	1964	Tekli	19	225	217	442	24
Gazimihal İlköğretim Okulu	1949	Tekli	18	262	235	497	25
İlköğretim Toplamı	---	---	37	487	452	939	49
Gölpazarı İmam-Hatip Lisesi	1980	Tekli	4	28	17	45	9
Gölpazarı Ticaret Meslek Lisesi	1998	Tekli	12	65	37	102	10
Şehit Kemal Ay Çok Programlı Lisesi	1973	Tekli	14	56	61	117	13
Güner Orbay Sağlık Meslek Lisesi	1990	Tekli	4	36	83	119	10
Ortaöğretim Toplamı	---	---	34	185	198	383	42
Bilecik Üniversitesi Gölpazarı Meslek Yüksek Okulu	1994	Normal öğretim	21	130	165	295	9
		İkinci Öğretim		78	102	180	
Yükseköğretim Toplamı	---	157	21	208	267	475	9
Genel Toplam	---	---	97	927	947	1874	104

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve okul müdürlükleri verileri.

Gölpazarı'nın eğitim ve kültür fonksiyonunu geliştiren ve güçlendiren kurumlardan birisi de 1994-1995 eğitim-öğretim yılında açılan Bilecik Üniversitesi'ne bağlı Gölpazarı Meslek Yüksekokulu'dur. Yüksekokulda 208 erkek, 267 kız toplam 475 öğrenci mevcut olup, 9 öğretim elemanı, 5 idari personel ve 4 kişi de yardımcı personel olmak üzere 18 kişi hizmet vermektedir. Burada Muhasebe, Pazarlama, Büro Yönetimi ve Sekreterlik bölümleri bulunmaktadır. Muhasebe Bölümü'nde 197, Pazarlama Bölümü'nde 193, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümü'nde ise 85 öğrenci vardır. 2009 yılı kayıtlarına göre; burada Türkiye'nin 56 ilinden öğrenci bulunduğundan etki alanı geniştir. Öğrencilerin çoğunluğunu İstanbul, Bursa, Bilecik, Kocaeli, Sakarya, Eskişehir, Ankara, Balıkesir ve Zonguldak gibi yakın illerden gelenler oluşturmaktadır.

Marmara Bölgesi'nden yüksekokulda öğrenim gören öğrenciler tüm öğrencilerin %74'ü (351 kişi) oluştururken, İstanbul ve Bursa'dan gelenler ise kasabaya yakınlığı sebebiyle %50,7'sini (241 kişi) oluşturmaktadır.

Çizelge 5. Gölpazarı Meslek Yüksek Okulu'nda öğrenim gören öğrencilerin geldikleri illere göre dağılımı (2008-2009 eğitim-öğretim yılı)

İL	Ö.S	İL	Ö.S	İL	Ö.S	İL	Ö.S	İL	Ö.S.
Adana	6	Bolu	2	İçel	3	Manisa	4	Van	1
Adıyaman	2	Bursa	61	İstanbul	180	Muğla	3	Zonguldak	8
Afyon	2	Çanakkale	2	İzmir	5	Muş	2	Bartın	1
Aksaray	2	Çorum	1	K.Maraş	1	Ordu	2	Ardahan	3
Amasya	1	Diyarbakır	1	Kars	1	Rize	2	Yalova	3
Ankara	12	Elazığ	1	Kastamonu	2	Sakarya	19	Karabük	1
Antalya	2	Erzurum	2	Kayseri	1	Samsun	3	Osmaniye	1
Aydın	1	Eskişehir	13	Kırklareli	1	Sinop	2	Düzce	2
Balıkesir	9	Gaziantep	9	Kocaeli	34	Tekirdağ	8		
Bilecik	35	Giresun	1	Konya	2	Tokat	2		
Bingöl	1	Gümüşhane	1	Kütahya	4	Trabzon	1		
Bitlis	1	Hatay	2	Malatya	2	Uşak	1		

Kaynak: Gölpazarı Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü verileri.

Kasabada değişik öğretim kurumlarında 1874 öğrencinin varlığı önemli bir ticari canlılık meydana getirmektedir. Başka yerlerden gelen ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencileri kira fiyatlarının artmasına, ev pansiyonculuğunun ortaya çıkmasına, pastane, kafeterya, internet kafe sayısının artmasına, bilardo, pide, lahmacun ve börek salonlarının ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır. Bunun yanı sıra 2001 yılında 5. Jandarma Er Eğitim Tabur Komutanlığı'nın kurulması da bu tür işletmelerin sayılarının artışına katkı sağlamıştır. İlçe merkezinde yüksek öğretim öğrencilerine yönelik yurt yoktur. Kız öğrencilerin kalabilecekleri toplam 70 kişi kapasiteli 3 pansiyon bulunmaktadır. Diğer öğrenciler ise kiralık evlerde veya pansiyon evlerde kalmaktadır.

Gölpazarı'nda örgün eğitim kurumları dışında eğitim hizmetleri veren bir diğer kuruluş 1976 yılından beri faaliyetini devam ettiren Halk Eğitim Merkezi'dir. Halk Eğitim Merkezi tarafından her yıl, kişileri, geleceğe yönelik bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan mesleki ve genel bilgi kursları ile sosyal kültürel kurslar düzenlenmektedir. 5-10 yıl öncesine kadar köylerde çok sayıda mesleki kurs açılmaktayken, ilçe merkezi ve çevre şehirlere yoğun göçlerden dolayı artık kurs açılmamaktadır. Bu yüzden kurslara köylerden de katılımın olması ilçe merkezinin etki bölgesinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. 2008-2009 eğitim-öğretim yılında 19'u mesleki ve genel bilgi, 98'si sosyal ve kültürel kurslar olmak üzere 117 kurs düzenlenmiştir. Bu kurslara katılan 2388 kursiyerin 2060'ı başarılı olarak kursu tamamlamışlardır. Çeşitli mesleklere ve branşlara yönelik düzenlenen kurslar, ilçenin kültürel gelişimine katkı sağladığı gibi ekonomisini de desteklemektedir.

Gölpazarı'nda ilçe halkının kültürel gelişimine katkı sağlayan Halk Kütüphanesi de bulunmaktadır. 2009 yılı itibarıyla 16.868 kitabın bulunduğu kütüphanede günlük gazeteler ve 19 kadar da süreli yayın takip edilmektedir. Burada bulunan kitapların çoğunluğunu roman ve hikâye türü kitaplar oluşturmaktadır. Okuyucularının %83'ünü

çocuk ve öğrencilerin oluşturduğu kütüphaneden 2008 yılında toplam 4803 kişi yararlanmıştır. Burada; kitap okuma, ödünç materyal verme, süreli yayınlardan ve internetten yararlanma gibi verilen hizmetler halkın kütüphaneye, okuma-yazmaya ve araştırmaya olan ilgisini daha da artırmaktadır.

Gölpazarı'nda nüfusun azlığı ve Bilecik şehrine yakın olması kültürel hayatı destekleyen yerel radyo-televizyon, sinema ve tiyatro gibi kültürel etkinliklerin ortaya çıkmasını engellemiştir. Kasabanın güneyinde Yenipazar yolu üzerinde, gençlerin ve halkın spor etkinlikleri yaparak stres atıp, kendilerini geliştirebilecekleri, 200 kişilik seyirci kapasiteli çim futbol sahası, 500 seyirci kapasiteli kapalı spor salonu ve 15 metre x 25 metre ebatlarında yarı olimpik yüzme havuzu bulunmaktadır. Yüzme havuzu haftanın her günü açık olup, buradan erkekler ve bayanlar belirli günlerinde yararlanmaktadır.

6.1.3. Sağlık Fonksiyonu

Gölpazarı'nda ilçe merkezi ve çevresindeki kırsal yerleşmelere sunulan hizmetlerden biri de sağlık hizmetleridir. Sağlık hizmetleri Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı Gölpazarı İlçe Hastanesi, Toplum Sağlığı Merkezi ve ilçe merkezindeki 2 eczane tarafından yürütülmektedir. İlçe hastanesi bünyesinde, 2008 yılından beri Toplum Sağlığı Merkezi ve bu merkeze bağlı aile hekimlikleri de hizmet vermektedir. Hastanede 4 pratisyen hekim, 7 hemşire, 7 ebe, 1 diş hekimi, 12 ilk ve acil yardım teknisyeni, 1 sağlık memuru, 2 laboratuvar teknisyeni, 1 çevre sağlığı teknisyeni, 2 memur, 4 şoför, 5 hizmetli olmak üzere toplam 46 personel görev yapmaktadır.

2006 yılında faaliyete açılan 15 yatak kapasiteye sahip hastanede aile hekimliği, ana-çocuk sağlığı, aşılama, ilk yardım (112 Acil servis), Adli tabiplik, sağlık eğitimi, çevre sağlığı ve nüfus istatistikleri hizmetleri verilmektedir. Toplum sağlığı merkezine bağlı 1. Basamak sağlık hizmeti verilen 3 aile hekimliğinin sağlık fonksiyonu etki sınırları ise Gölpazarı ilçe merkezi ve köylerinin büyük bir kısmı dışında Yenipazar ilçesinin birkaç köyünü de kapsamaktadır.

Hastanede uzman doktor olmaması sebebiyle bazı hastalıkların teşhisinde tam donanımlı hastanelere ihtiyaç duyulmakta, hastaların bir kısmı Bilecik ve Eskişehir'deki hastanelere sevk edilmektedir. Önemli sağlık sorunlarında da, hastalar doğrudan Bilecik ve Eskişehir'deki hastaneleri tercih etmektedir. Bu şehirlerin yakın ve ulaşım imkânlarının iyi olması, kasabanın Bilecik ve Eskişehir'in sağlık fonksiyonu etki sahasında olmasına neden olmuştur.

6.1.4. Ulaşım Fonksiyonu

Yerleşmelerin gelişmesinde ulaşım faaliyetlerinin önemi büyüktür. Ulaşım faaliyetleri, oluşturduğu istihdamdan çok sanayi, tarım, ticaret, yönetim, turizm ve güvenlik gibi fonksiyonların alt yapısını teşkil ettiği için büyük önem taşır. Bu nedenle, ulaşım güzergâhlarının belirli yerlerde toplandığı kavşak noktalarının çevresi geçmişten günümüze yerleşilmiş alanlardır (Koca, 2005:130).

Bilecik ili ve çevresi topoğrafik özelliklerinin uygunluğu nedeniyle eskiden beri ulaşımında gelip geçme ve kavşak noktası olmuştur. Roma-Bizans döneminde İstanbul'u

Eskişehir ve daha güneydeki merkezlere bağlayan yollar, Bilecik topraklarından geçmekteydi. Bugün Bilecik'in ilçelerinden Osmaneli (eski adıyla Lefke), yolların düğümlendiği bir konumda bulunmaktaydı. Bu dönemde önemli Roma yollarından biri de MS 82 yıllarında yapıldığı mil taşlarında yazılı olan Hacıyolu diye bilinen yoldu. Bu yol İstanbul- İzmit- İznik üzerinden Lefke'ye (Osmaneli) varmakta, oradan Sakarya'nın doğu yakasına doğru devam ederek Medetli köyü, Karaağaç ovası ve Gölpazarı Ovası'na kadar uzanmaktaydı. Buradan doğuya doğru devam edip, Akçay vadisinden geçerek Ankara'ya, oradan da Kudüs'e doğru devam etmekteydi (Özgür, 1990:297).

Bugün Vezirhan-Gölpazarı-Taraklı arasındaki ulaşım D-160 devlet karayolu vasıtasıyla sağlanır. Bilecik-Ankara arasını hem mesafe hem de zaman açısından önemli miktarda kısalttığından Bilecik ve Gölpazarı'ndan Ankara'ya ulaşmak için çok avantajlı bir durumdadır. Gölpazarı'ndan özel araçlarıyla Ankara'ya yolculuk yapmak isteyenler genellikle Gölpazarı-Taraklı arasındaki bu karayolunu tercih etmektedirler.

Gölpazarı ilçe merkezi, Bilecik il merkezi'ne 43, Eskişehir'e 121, Bursa'ya 130, Sakarya'ya (Adapazarı)120, İzmit'e 155, İstanbul'a 250 km. mesafededir. Kasabadan günlük olarak bu şehirlere düzenli otobüs seferleri yapılmaktadır. Ulaşımın kolaylığı nedeniyle, ilçe halkının bir kısmı bu şehirlerde geçici veya sürekli işlerde çalışmakta ve bazı ihtiyaçlarını buralardan karşılamaktadır.

Yenipazar ilçesine ait minibüsler Bilecik şehrine giderken genelde Gölpazarı kasabası içerisinden geçmektedir. Gölpazarı köylerine ilaveten Yenipazar ilçesine bağlı bazı köyler, ulaşım imkânları daha fazla olduğu için çeşitli ihtiyaçlarını Gölpazarı kasabasından karşılamayı tercih etmektedir.

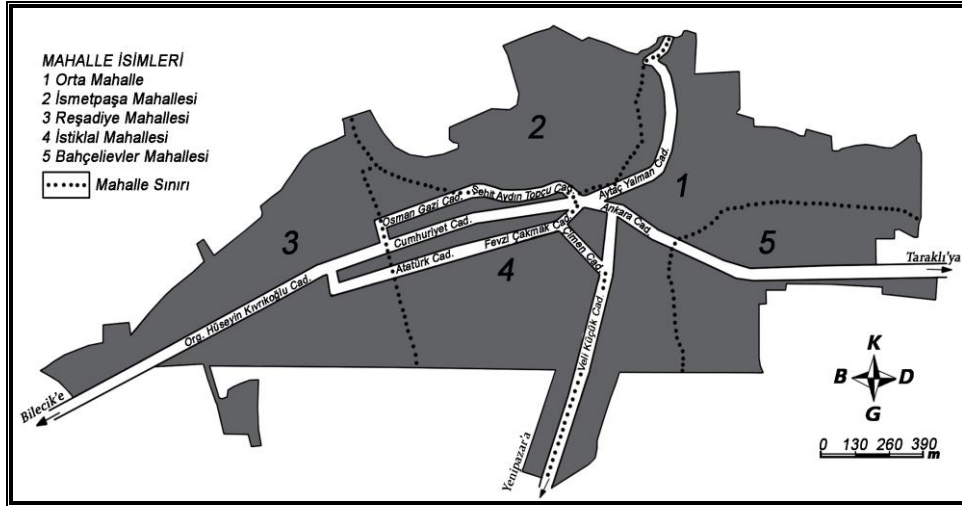
Kasabada Otobüs ve minibüsler Küçük Sanayi Sitesi yanında, Veli Küçük Caddesi üzerinde bulunan otogardan hareket etmektedir. İlçe merkezinden Bilecik'e; 70 kişinin çalıştığı 41 minibüs, 9 otobüsü bulunan, S.S.2 Nolu Gölpazarı Minibüs ve Otobüs Taşıyıcılar Kooperatifi sabah 6.30'dan akşam 19.00'a kadar her saat başı ve gece 22.00'da minibüs seferleri düzenlemektedir. Dolayısıyla Bilecik iline sabah erken saatlerden akşam geç saatlere kadar istenilen her an ulaşım sağlanabilmektedir. İlçeden İstanbul, Bursa ve Eskişehir'e günlük otobüs seferlerinin yapılması, Vezirhan beldesi demiryolu istasyonundan da İstanbul, İzmit, Adapazarı, Eskişehir gibi demiryolu güzergâhındaki illerine ulaşılabilmesi, ulaşım fonksiyonunun önemini daha da artırmaktadır.

Sonuç olarak, Gölpazarı kasabasının ulaşım fonksiyonuyla çevresindeki kırsal yerleşmeleri etkisinde bulunduran bir merkez olduğu ve düzenlenen otobüs seferleri ve demiryolu ulaşımıyla İstanbul (Adapazarı ve İzmit şehirleri bu yol güzergâhı üzerinde), Bursa ve Eskişehir ile ilişkilerinin kuvvetlendiği söylenebilir.

6.1.5. Ticaret Fonksiyonu

Yerleşmelere merkeziyet gücü kazandıran en önemli ekonomik faaliyetlerden birisi de ticaret fonksiyonudur. Toplam faal nüfusun %22'sinin (371kişi) ticaret alanında hizmet verdiği Gölpazarı, yönetim merkezi özelliğinden dolayı çevresindeki kırsal yerleşmelerin de ticari merkezidir. Fakat nüfusunun az olması, işyeri ve ürün çeşitliliğinin yeterli olmaması nedeniyle, Bilecik ve Eskişehir'in ticari çekim etkisinde kalmıştır.

Ticari aktivitenin daha çok ana caddeler boyunca yoğunluk kazandığı yerleşmede, 2009 yılında 230 adet işyeri vardı. İş yerlerinin önemli bir kısmını perakende ticaret işyerleri oluşturmaktadır. Bunlar arasında günlük ihtiyaçları karşılayan dükkânlar (bakkal:23, kahvehane:33, lokanta:13, büfe:7, kasap:6, manav:1) ve periyodik ihtiyaçlara cevap veren işyerleri (berber ve kuaför:10, konfeksiyon mağazası: 5, terzihane:3, ayakkabı mağazası:3, kırtasiye:3, eczane:2) başta gelir. Perakende ticaretin olduğu işyerleri arasında, gıda ve giyim gibi günlük ve periyodik tüketim malları satan dükkânlar yoğunluktadır. Bunun yanında uzun vadeli dayanıklı tüketim malları satan işyerleri de (nalburiye:10, beyaz eşya ve elektrikli ev aletleri satış yeri:8, mobilya satış mağazası:7, kuyumcu:4, cep telefonu bayii:3, çeyizlik ve hediyelik eşya satış dükkânı:3) ilçenin ihtiyaçlarına cevap verecek düzeydedir.

Şekil 7. Gölpaazarı'nın ana caddelerine ait harita.

Fotoğraf 2-3. Ticari iş yerlerinin yoğun olduğu Belediye Pasajı ve Fevzi Çakmak Caddesi'nden görünüm.

Ticarethaneler genel olarak İvrindi, Yomra ve Domaniç'te olduğu gibi (Altaş, 2008:296) birden fazla ticari branşta hizmet vermektedir. Terziler aynı zamanda konveksiyonculuk yapmakta, kırtasiyeler askerî malzeme, ayakkabı tamircileri ayakkabı, tüp bayii bisiklet-soba-elektrikli ev aletleri-beyaz eşya, zahireciler kum-tuğla-kiremit-çimento-kömür satışı yapmaktadır. Toptancılığın ve perakendeciliğin birbirine karıştığı işyerleri belli bir düzenden yoksundur. Hemen hemen her küçük yerleşmede olduğu gibi Gölpazarı'nda da ticari işyerleri ana caddeler üzerinde toplanmıştır. İşyerleri genelde Cumhuriyet, Fevzi Çakmak ve Ankara caddeleri üzerinde belli bir hat boyunca, bu caddelerin birbirine yaklaştığı Belediye Pasajı ve çevresinde yoğunlaşmıştır.

Türkiye'deki şehir ve kasabaların büyük çoğunluğunda esas fonksiyon, ticaret ve idari bölge merkezliğidir (Akçura, 1971:192). Kasabada ticari faaliyetlerin en yoğun olduğu salı günleri kurulan pazar bunun en iyi kanıtıdır. Çevre il, ilçe ve köylerden gelen satıcılar tarafından getirilen ürünlerin pazarlandığı pek çok farklı sergi açılmaktadır. Fevzi Çakmak ve Çimen caddeleri çevresinde kurulan pazarda genel olarak gıda ve giyim ürünleri satışa sunulmaktadır. Köylüler tarafından getirilen tarımsal ve hayvansal ürünler pazarlanıp; züccaciye, tuhafiyeye, konfeksiyon gibi çeşitli ihtiyaç malları da temin edilerek geri dönülmektedir.

Sonuç olarak, Gölpazarı kasabası haftalık kurulan pazarı, ticarethaneleri ve kamu kurumları ile çevresindeki kırsal yerleşmelere mal ve hizmet sağlamaktadır. Ancak işyeri ve ürün çeşitliliğinin azlığı, Bilecik ve Eskişehir'de büyük alışveriş merkezlerinin olması ve buralara ulaşımın kolaylığı kasabanın ticari fonksiyonunu zayıflatmaktadır.

6.1.6. Turizm Fonksiyonu

Tarihi ve kültürel turizm açısından kasabanın kuruluş nüvesini oluşturan birkaç tarihi eser bulunmaktadır. Bunlar; kapısının üzerindeki kitabeden Milâdi 1418 (Hicri 821) yılında Mihâl Bey tarafından yaptırıldığı anlaşılan Taşhan ile yine aynı yıllarda Mihâl Gazi tarafından yaptırılan Mihalgazi Camii ve Mihalbey Hamamı'dır. Bu yapılar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek turizme açılmış durumdadır. Birbirine çok yakın olan bu yapılar yerleşme çekirdeği içerisinde, Orta Mahalle sınırlarındadır. Ayrıca Orta Mahalle ve Bahçelievler Mahallesi içerisinde bulunan, tarihi birkaç yüzyıl öncesine dayanan, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından koruma altına alınan ahşap, cumbalı, oymalı ve işlemeli Gölpazarı tarihî evlerinin de restore edilip turizme açılarak Gölpazarı kasabasının turistik önemine katkı sağlayabilir.

Yerleşmede geleneksel olarak 1-4 Eylül tarihleri arasında panayır kurulmaktadır. Komşu il, ilçe ve köylerden birçok kişi eğlenmek ve alışveriş yapmak için buraya gelir. Yaz hasadının sona ermesiyle kırsal kesimden gelen çok sayıda kişi, panayırda bol miktarda alış-veriş yapmaktadır. Kurulan bu panayır sayesinde, kasabada iç turizm hareketlenmekte ve ticaret canlanmaktadır.

Gölpazarı ilçesi çevresinde yoğun olarak üretilen kirazı tanıtmak ve ürünün daha iyi bir fiyata satılmasını sağlamak amacıyla, ilçe kaymakamlığı ve belediyesi öncülüğünde 2004 yılından beri haziran ayının son haftasında Gölpazarı Geleneksel Kültür, Sanat ve Kiraz Festivali düzenlenmektedir. Üç gün boyunca devam eden festival kapsamında mehter

takımı gösterileri, çeşitli Türk Cumhuriyetleri halk oyunları, ünlü sanatçıların katıldığı konserler, geleneksel el sanatlarının sergilendiği karma sergiler, en iyi kiraz üreticilerinin yarıştırdığı kiraz yetiştirme yarışmaları, kiraz ve pilav ikramları gibi etkinlikler yapılmaktadır. Yakın ve uzak yerlerden yerli ve yabancı binlerce kişinin katıldığı festival Gölpazarı'nın tanıtımına ve turizminin gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Fotoğraf 4-5. Gölpazarı Geleneksel Kültür, Sanat ve Kiraz Festivali'nde halk oyunları gösterisi ile kiraz yetiştirme yarışmasına katılan kiraz çeşitleri.

6.1.7. Askerî Fonksiyon

Kasabanın gelişmesine katkıda bulunan unsurlardan birisi de Bilecik şehrindeki 2. Jandarma Er Eğitim Tugay Komutanlığı'na bağlı olarak 2001 yılında kurulan 5. Jandarma Er Eğitim Tabur Komutanlığı'dır. 5. Jandarma Er Eğitim Taburu, kasabanın batısındaki girişinde, D-160 Bilecik yolu üzerinde yer almaktadır. Kasabada askerî birimin kurulmasıyla ticari faaliyetlerde canlılık sağlanmıştır. Hafta sonu iznine çıkan yaklaşık 1500-2000 asker sayesinde; büfe, pastane, kafe, internet kafe, lokanta, ve askerî malzeme satan ticarethanelerin sayısında artış olmuştur. Türkiye'nin dört bir tarafından asker ziyaretine gelen ailelerin barınma, yeme-içme ihtiyaçları da özellikle ev pansiyonculuğunu teşvik etmesinin yanında, kasabadaki ticarethane sayısında artış ve ticari hareketlilik sağlamıştır.

6.1.8. Diğerleri

Hizmetler fonksiyonunda istihdam edilen faal nüfusun (1688 kişi), %1,1'ini (19 kişi) diğer hizmet fonksiyonunda çalışanlar oluşturmaktadır. Bu hizmet alanları; noter, muhasebe, bankacılık ve sigortacılık hizmetlerinden oluşmaktadır. Bu tür hizmet alanları da kasabanın, kırsal yerleşmelerin merkezi olmasında önemli rol üstlenmiştir.

6.2. Tarım Fonksiyonu

Faal nüfusun %20,5'i (247 kişi) tarım sektöründe çalışmaktadır. Bunun yanında hizmet sektöründe çalışanların bir kısmı, boş zamanlarında ikinci bir iş olarak tarımla uğraşmaktadır. İlçe merkezi mücavir alanının (13.128 dekar) yaklaşık %71,8'i (9426 dekar) tarım, %11,1'i (1450 dekar) çayır-mera arazisi ile %17,1'i (2252 dekar) tarıma elverişsiz ve kullanılmayan arazilerden (yerleşim alanı, kayalık, taşlık vb.) oluşmaktadır. Tarım arazileri içerisinde en büyük pay 5043 dekar ile tahıl arazilerine aittir. Tahıl ürünleri ova ve

çevresindeki sulanamayan kıraç yerlerde yoğunluk kazanmaktadır. Meyve bahçeleri ise 2178 dekar ile ikinci sırada gelmektedir. Bunu endüstri bitkileri (1710 dekar), sebze (305 dekar), yem bitkileri, baklagiller ve kavaklıklar takip etmektedir. Tarım alanları içerisinde kuru tarım alanları 6596 dekar iken, sulu tarım yapılan alanlar 2830 dekar kadardır. İlçe merkezi çevresinde ve ovanın doğusunda sebze-meyve üretimi yoğun olduğundan sulamalı tarım uygulanmaktadır. İlçe genelinde üretilen buğday ve ayçiçeği gibi endüstri ürünler ilçe merkezindeki fabrikalarda işlenmekte, diğer ürünler ilçedeki yerel pazarlarda ve toptancılar aracılığıyla ticarete sunulmakta, yem bitkileri genelde hayvancılık faaliyeti için değerlendirilmektedir.

İlçede çok fazla üretilen sebze ve meyvelerin daha iyi bir fiyatla ve daha hızlı bir şekilde pazarlanmasını sağlamak amacıyla kasabanın güney kesiminde 21 dekar alana Kaymakamlık ve Belediye vasıtasıyla Gölpazarı Yaş Sebze ve Meyve Alım Merkezi (Gölpazarı Hali) kurulmuştur. Burada haziran ayı başından ekim ayı sonuna kadar ürün alınmaktadır. Kasaba ve köylerde üretilen kiraz, vişne, kayısı, şeftali, erik, elma, armut, üzüm, domates, fasulye gibi ürünler; İstanbul, Bursa ve Adapazarı'ndan gelen yirmiyeye yakın tüccar tarafından, yurt içi ve yurt dışı (Almanya, Hollanda gibi AB ülkelerine ihracat) pazarlarına yönelik olarak alınmaktadır. Gölpazarı Hali'nin ve Gölpazarı Geleneksel Kültür, Sanat ve Kiraz Festivali'nin etkisiyle yerleşme, ilçedeki tarımsal ürünlerin daha kolay pazarlandığı ve tanıtıldığı bir merkez durumuna gelmiştir.

Fotograf 6-7. Gölpazarı Yaş Sebze ve Meyve Alım Merkezi (Gölpazarı Hali).

İlçe merkezinde, 323 büyükbaş ve 355 küçükbaş hayvan beslenmektedir. Büyükbaş hayvanların tamamı melez ve kültür ırkı olup, sütü için beslenen holstein ve montafon ırkı sığırlardan oluşmaktadır. Kasaba çevresinde mera alanları çok az olduğundan büyükbaş hayvancılıkta genel olarak besi hayvancılığı yapılmaktadır. Ova ve çevresinde son yıllarda meyve bahçeleri ve sebze alanlarının genişlemesi, artan yem fiyatlarının da etkisiyle hayvancılık faaliyetlerinden elde edilen gelirin ailelerin geçimlerini sağlamada yeterli olmaması, şehirlere göçlerin yoğunlaşması gibi sebeplerle hayvancılık faaliyetleriyle uğraşan sayısı çok azalmıştır. Küçükbaş hayvancılık, geçim kaynağı olarak sadece birkaç aile tarafından yapılmaktadır.

Kasaba çevresinde sebze ve meyve alanlarının ilaçlanması, arıcılık faaliyetini çok kısıtlamıştır. Arıcılık 2-3 aile tarafından ihtiyacı karşılayacak kadar yapılmaktadır. 17 fenni kovanın bulunduğu yerleşmede üretilen balın ticari bir önemi yoktur. İlçe merkezi

çevresinde ayrıca CP, Şen Piliç gibi firmalara üretim yapan 3 adet, toplam 45.000 kapasiteli broiler (piliç yetiştirme) işletmesi bulunmaktadır.

6.3. Sanayi Fonksiyonu

Hammaddelerden birtakım işlemlerden sonra mamul veya yarı mamul madde üretmek olan sanayi, geniş bir nüfus kitlesine iş imkânı sağlaması yanında, çeşitli ekonomik faaliyetlerin de (ulaşım, ticaret vb.) ortaya çıkmasına, var olabilmesine ve gelişmesine olanak sağlar (Tümertekin, 1982:81). Çağımızda sanayi, toplumların refah seviyelerinin belirlenmesinde, ülkelerin ekonomik bakımdan gelişmişlik, az gelişmişlik veya gelişmemişliklerini tayinde en önemli rolü oynamaktadır (Özçağlar, 1991:146).

Gölpazarı'nda faal nüfusun (1688 kişi), %18'ini (303 kişi) sanayi faaliyetlerinde çalışanlar oluşturmaktadır. Sanayi kuruluşları birkaç küçük çaplı modern sanayi tesisi dışında atölye tipi sanayi tesislerinden oluşmaktadır. Atölye tipi işletmelerin %60'ını oluşturan bakım ve tamir atölyeleri, Küçük Sanayi Sitesi ve çevresinde yoğunluk kazanmıştır. İmalata yönelik atölyeler ise Ankara ve Veli Küçük caddeleri gibi ana caddeler üzerinde bulunmaktadır.

Çizelge 6. Gölpazarı'ndaki atölye tipi sanayi tesisleri (küçük imalathaneler ve tamir-bakım atölyeleri) 2009.

Atölyeler	Sayıları	Atölyeler	Sayıları	Atölyeler	Sayıları
Marangoz	4	Oto lastik tamircisi	3	Pullukçu	2
Motor Tamircisi	4	Ota bakım servisi	2	Remorkçu	1
Hızır doğrama	5	Bisiklet Tamircisi	2	Elektrik tesisatçısı	5
Pastik,Alüminyum ve Demir Doğrama	5	Biriket imalatı	2	Akücü	1
Demirci	2	Yem değirmeni	1	Mermerci	5
Oto boyacısı, kaportacı	6	Döşeme tamiri	2	Fırın	3
Kaynakçı-Tornacı	2	Mezartaşı imalatı	2	Mobilya tamir ve imalatı	5
Oto Tamircisi	2	Radyo-Televizyon Onarıncısı	3	Toplam	78
Oto Elektrikçisi	8	Kartonpiyerici	1		

Kaynak: Gölpazarı Esnaf Sanatkârlar Odası verileri.

Fofoğraf 8-9. Veli Küçük Caddesi'ndeki Küçük Sanayi Sitesi ve Gök Kurt Un Fabrikası.

Gölpazarı ve çevresindeki tarım ürünlerinin işlenmesi amacıyla ilçe merkezinde küçük ölçekli birkaç fabrika kurulmuştur. Buğday üretiminin değerlendirilmesi amacıyla aktif olarak çalışan 2 un fabrikası bulunmaktadır. Bunların en önemlisi Gökurt Un Fabrikası'dır.

Gökurt Un Sanayi A.Ş.: Gölpazarı ilçe merkezinin güneyinde Yenipazar ilçesi yolu üzerinde bulunan fabrika 1988 yılında üretime başlamıştır. 26 işçinin tek vardiya halinde çalıştığı fabrikanın aylık un üretimi 1400 ton, yıllık üretim kapasitesi ise 18.810 ton kadardır. Burada işlenen buğday doğrudan çevredeki üreticiden alınmaktadır. Üretilen unun bir bölümü Gölpazarı ve çevresindeki ilçelere, diğer kısmı ise İstanbul'a pazarlanmaktadır.

Sofuoğlu Un Fabrikası: 15 işçinin tek vardiya halinde çalıştığı fabrikanın yıllık üretim kapasitesi 12.000 ton olup, yıllık 9200 ton un, 1915 ton kepek üretilmektedir. Buğdayı yöredeki üreticiden alan tesiste üretilen unun %70'i Gölpazarı ve çevresindeki ilçelere, %30'u ise Bilecik, Adapazarı ve İstanbul'a pazarlanmaktadır.

İlçe merkezi ve çevre köylerde üretilen ayçiçeğinden yağ üretilmesi amacıyla ilçede kurulan tek ayçiçeği fabrikası Cebeci Yağ Fabrikası'dır.

Cebeci Yağ Sanayi: Gölpazarı ilçe merkezinin güneyinde Yenipazar ilçesi yolu üzerinde bulunan fabrika, üretimine 1984 yılında başlamıştır. Burada 9 işçi 3 vardiya halinde çalışmaktadır. Yıllık üretim kapasitesi 1293 ton olan işletmede, yılda üretilen 85 ton ayçiçeği yağı, ilçe ve çevresindeki yöresel merkezlere pazarlanmaktadır.

Ada Derya Süt Ürünleri Ltd. Şti: Merkezi Adapazarı'nda olan fabrika 1996 yılından beri faaliyetini sürdürmektedir. İşletmede 10 işçi tek vardiya halinde çalışmaktadır. Günlük işlenen 20 ton süt, Gölpazarı ilçe merkezi ve çevresindeki bazı köylerden üç süt toplama aracı ile toplanmaktadır. İşlenen süttten sadece beyaz peynir üretilmektedir. İmal edilen peynir; Bilecik, Eskişehir, Bursa, İstanbul, Ankara illerine pazarlanmaktadır. İlçede süt işleme tesisinin olması; ilçe merkezi ve çevresindeki yakın köylerde bulunan süt üreticilerinin ürettikleri süttün değerlendirilmesi, fabrikada çalışan kişilere iş olanağı sağlaması ve ilçe halkının daha ucuza peynir tüketmesi açısından önemlidir.

7. Sonuç ve Öneriler

Karadeniz Bölgesi ile Marmara Bölgesi'nin sınırına yakın bir alanda, Batı Karadeniz Bölümü'nde bulunan Gölpazarı, faal nüfusun sektörel dağılımına göre tarım dışı sektörler hâkim olsa da, 10.000 ve 20.000 nüfus kriteri, fizyonomik görünüm ve şehirselleşme hayat tarzı dikkate alındığında, yoğun tarımsal faaliyetler yanında bazı şehirselleşme fonksiyonlarının gelişme gösterdiği ve hizmet fonksiyonunun ön planda olduğu tarım-hizmet kasabası yerleşmelerine bir örnek oluşturur.

Kasabada 1994 yılında Gölpazarı Meslek Yüksekokulu'nun açılması ve 2001 yılında askerî birimin kurulmasıyla diğer fonksiyonlara ilaveten üniversite ve garnizon fonksiyonları ortaya çıkmıştır. Bu iki fonksiyonel özellik kira fiyatlarının artmasına, ev pansiyonculuğunun ortaya çıkmasına, pastane, kafeterya, internet kafe sayısının artmasına, bilardo, pide, lahmacun ve börek salonlarının ortaya çıkmasına ortam sağladığı gibi,

zamanla bu ticari işletmelerin sayılarının artmasını sağlamıştır. Bu iki işlevsel özellik yerleşmenin tarım-hizmet kasabası özelliğini desteklemektedir.

Yerleşmenin Bilecik ve Eskişehir başta olmak üzere İstanbul, İzmit, Bursa ve Adapazarı şehirlerine yakın olması, birçok fonksiyon (eğitim, sağlık, ticaret, sanayi vb.) bakımından bu şehirlerin etki bölgesi içerisinde kalmasına neden olmuştur. Nüfusunun az ve ekonomik potansiyelinin sınırlı oluşu, şehrsel fonksiyonların gelişimini olumsuz etkilemiştir. Yerleşmeye merkezilik özelliği kazandıran en önemli fonksiyon, yönetim fonksiyonudur. Osmanlı döneminde 15. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar, kaza ve nahiye merkezi özelliklerine sahip olan Gölpazarı'nın 1926 yılında ilçe yönetim merkezi olması diğer fonksiyonların gelişmesine ortam sağlamıştır. Ancak yönetim fonksiyonu; nüfusun artmasına, diğer fonksiyonların gelişmesine ve merkezîyet gücünün daha da güçlenmesine yetmemiştir. Küçük birkaç fabrika dışında sanayi alanında gerekli yatırımların olmaması sebebiyle, nüfusun son yıllarda Bilecik şehri başta olmak üzere; İstanbul, İzmit, Eskişehir, Bursa ve Adapazarı şehirlerine hızlı bir şekilde göç etmektedir.

İlçe merkezi ve çevresindeki kırsal yerleşmelerde yoğun olarak üretilen meyve ve sebze üretimini artırmak, desteklemek ve pazarlanmasına katkıda bulunmak amacıyla üreticilerin bir araya gelip, devlet kurumlarının da desteğini alarak, tarımsal kalkınma kooperatifi kurmaları gerekir. Ayrıca kasaba ve çevresinden dışarıya göçü engellemek, istihdam sağlamak ve ilçedeki meyve-sebze üretim potansiyelini değerlendirmek için kasabada meyve suyu ve konserve fabrikalarının kurulması gerekmektedir.

Kaynakça

- Akçura, T., 1971, *Türkiye'de Şehirleşme ve Bazı Şehir Örnekleri*. Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Enstitüsü, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- Altaş, N. T., 2008, "Kentsel Fonksiyonları Az Gelişmiş Kasabalara Bir Örnek: Domaniç". *Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 20*, Konya
- Aras, S., - Çalışkan, V., 2004, *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları No: 3628, Ders Kitapları Dizisi Yayın No: 781, İstanbul.
- Barkan, Ö.L., - Meriçli, E., 1988, *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XIV.Dizi – Sayı: 3, Ankara.
- Batur, M., 1964, *Türk Folklor Araştırmaları (Gölpazarı: Adı, Kuruluşu, Folkloru)*, Sayı:174.
- Bilecik Valiliği, 2005, *Bilecik*.
- Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2006, *Bilecik Kültür Envanteri*, İstanbul.
- Darkot, B., 1967, "Şehir Ayırımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri". *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 16*, İstanbul.
- Devellioğlu, F., 2008, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

- DİE, 2001, 2000 Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal Ve Ekonomik Nitelikleri- Bilecik, Yayın No: 2485, Ankara.
- Doğanay, H., 1983, *Erzurum'un Şehrsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları*. Basılmamış Doçentlik Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Erzurum.
- Doğanay, H., 1997, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Doğanay, S., 2007, "Yomra'nın Başlıca Fonksiyonel Özellikleri". *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:18, Konya.
- Emiroğlu, M., 1975, "Türkiye Coğrafi Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 7, Ankara.
- Gölpazarı İlçe Kaymakamlığı, 1987, *Gölpazarı İlçe Yıllığı*, İstanbul.
- Güner, İ., 1997, "İğdır'ın Kentsel Fonksiyonları ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri". *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:32, İstanbul.
- Hüdavendigâr Vilayeti Salnameleri, Hicri 1301, 1307, 1324 Yıllarına Ait.
- Karaboran, H., 1989, "Şehir Coğrafyası ve Şehrsel Fonksiyonlar". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, Elazığ.
- Koca, H., 2005, *Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Dörtöyl Şehri*, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Kökten, İ. K., 1951, "Kuzeybatı Anadolu'nun Tarihöncesi Hakkında Yeni Gözlemler". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: IX, Sayı: 3, Ankara.
- Köse, A., 1996, *Fonksiyonel Özellikleri Yönünden İvrindi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 831, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları No: 74, Araştırma Serisi No: 16, Erzurum.
- Özçağlar, A., 1991, *Ezinepazar Depresyonu'nun Coğrafyası*, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, Ankara.
- Özçağlar, A., 1997, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler)*. Ekol Yayınevi, Ankara.
- Özgür, E.M., 1990, *Bilecik Coğrafyası*. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
- Özgür, E.M., 1998, *Türkiye Nüfus Coğrafyası*, Ankara.
- Stchepinsky, V., 1942, *Kocaeli-Bolu-Bursa- Bilecik-Eskişehir Mıntkasının Umumi Jeolojisi Hakkında Rapor*, MTA Enstitüsü, Rapor No: 1316, Ankara.
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi, Mufassal Defter No: 80, Ankara.

- Tolun-Denker, B., 1974-1977, “Edirne Şehrinin Kullanılış Alanları”. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı: 20-21*, İstanbul.
- TÜİK, 2008, *Türkiye İstatistik Yıllığı 2007*, TÜİK Matbaası, Ankara.
- Tümertekin, E., 1973, *Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsal Fonksiyonlar*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1840, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:72, İstanbul.
- Tümertekin, E., 1982, *Ekonomik Coğrafya*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2926, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu, 2005, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları No: 549, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, 2008, *Yazım Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları No: 859, Ankara.
- Ürgün, S., 1956, *Gölpazarı-Geyve-Taraklı-Göynük Civarının Jeolojisi*, MTA Enstitüsü, Rapor No: 2711, Ankara.
- Yazıcı, H., 1995, “Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Bayburt”. *Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 30*, İstanbul.
- Yurt Ansiklopedisi., 1982, *Türkiye İl İl Dünyü Bugünü Yarını, Cilt: 2*, Anadolu Matbaacılık, İstanbul.